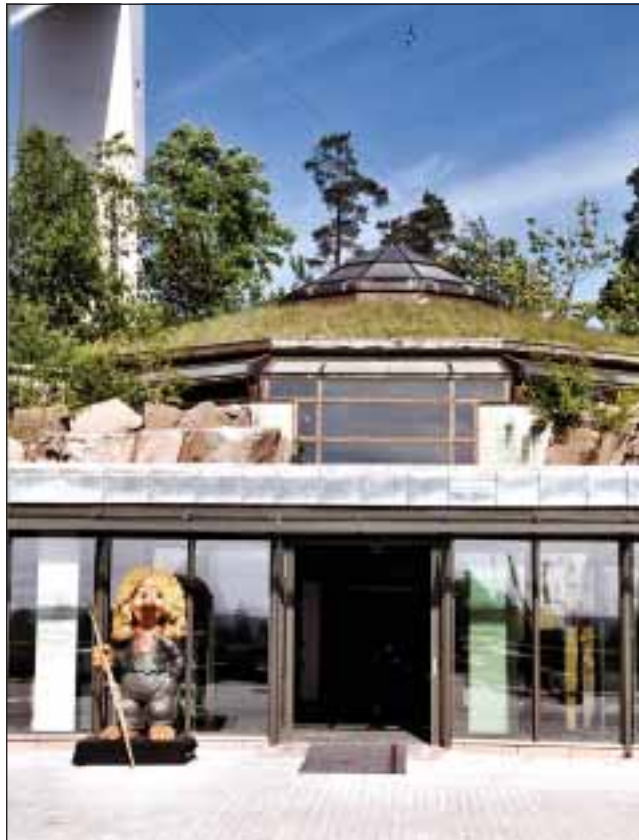


VELKOMMEN TIL VÅRMØTE

Torsdag 8. juni 2006 kl. 1800

På Skimuseet ved Holmenkollbakken



**Museets direktør Karin Berg vil guide oss gjennom
museets samlinger**

Velkommen
Finn Holden
leder

SALONGTEATER 2006

AV WENCHE UNDRUM

Blant de mange flotte gamle villaene på Heggeli er det én som skiller seg ut. Ikke fordi den er den største, har den flotteste hagen eller den beste aftensolen, men fordi at det bak fasaden utspiller seg et salongteater ca. 20 ganger i året. For ordens skyld: Salongteater er en teaterform som oppstod på 1600-tallet i Paris. De veletablerte med store hus inviterte venner og skuespillere hjem til en kulturaften.

På Heggeli er det ekteparet Gudrun Waadeland og Svein Erik Brodal som viser sin spesielle teaterform, og huset skiller seg nok også litt ut fra de andre

ved nærmere ettersyn. Det ble bygget til vingrossist Øgle og vant en premie for sin arkitektur under Jubileumsutstillingen på Frogner i 1914.

For de mange av oss som har vært så heldige å få komme på disse forestillingene, er det å oppleve kjente teaterstykker, spilt på en helt ny måte, med en nærhet til skuespillerne som gir en ekstra dybde i teateropplevelsen.

En kveld i januar er det jeg som sitter alene med Gudrun Waadeland og Svein Erik Brodal, i deres teatersal på loftet, "Henrik Ibsens salong" som de kaller den. De er medlemmer av Historielaget vårt, derfor er det spesielt hyggelig å



Skuespillerne Gudrun Waadeland og Svein Erik Brodal.



kunne intervju dem så alle våre lesere kan se hvilken interessant medlemsmasse vi har.

Salongen er tidsriktig innredet, og gir umiddelbart inntrykk av å være, ja nettopp, en teatersalong. Noe av det første jeg lurer på, er selvfølgelig navnet. Hvorfor ønsket de å kalle den ”Henrik Ibsens salong”? For å forklare det, må jeg nesten gå litt tilbake i tid og ta med deres utdanning og de kulturaktiviteter de har deltatt i.

Begge to spilte teater som små. På skolen og ellers i nærmiljøet. Begge to gikk på ”Katta”, og begge to har gått på Teaterskolen. Hun fra 1957 til 1960, han fra 1958 til 1961. Begge gikk videre med ønske om en akademisk utdanning, men Gudrun Waadeland ble teatersjef på Riksteateret i 1975-1987 så magistergradstudiet i litteraturvitenskap ble aldri ferdig. Men kunsthistorie og teaterhistorie fikk hun fullført. Innenfor hennes arbeidsområde var det jo det som var viktigst.

Svein Erik Brodal fikk sin cand. mag i 1971. Han var ansatt i Fjernsynsteateret fra 1961-1962, før han begynte på Det Norske Teateret som skuespiller. Senere arbeidet han også som instruktør, kunstnerisk konsulent og teatersjef fra 1979 til 1990.

En stor inspirasjon for dem begge var Teatersenteret Bikuben, som de begge har ledet. Bikuben var et senter for nyskrevet norsk dramatik, en slags forening man kunne melde seg inn i, hvor nye ideer og tanker ble utprøvd, og forestillingene var åpne for alle.

Det er uten tvil to engasjerte og produktive mennesker jeg sitter overfor. Samtidig som de begge jobbet som skue-

spillere, var de kunstneriske konsulenter for Riksteateret, og Gudrun Waadeland ble, som tidligere nevnt, teatersjef der. Hennes historieinteresse førte henne til Akershus Festning i 1978 med forestillingen om fru Inger til Østråt, en jubileumsforestilling for å markere Henrik Ibsens fødsel i 1828.

Så tilbake til Henrik Ibsens salong. Etter 12 år som teatersjefer ønsket de begge å prøve noe nytt. De hadde begge reist mye i embets medfør som det heter, truffet mange interessante teatermennesker, blant annet i Moskva i 1988 på en nordisk teaterkongress, opplevde de ”leseteater” på en spesiell måte. Kulturministeriet i Moskva sensurerte alle teaterstykker, men Anatolji Vassilijev ville spille et fritt teater, og det kunne han gjøre i en kjeller hvor han inviterte deltakere fra den nordiske kongressen til å komme som publikum. Det ble en intim og nær forestilling, hvor publikums nærvær ble en del av forestillingen. En fremføring uten sensur, som gav forestillingen en dimensjon i seg selv.

Denne opplevelsen sammen med lignende salongteaterforestillinger i Paris, hadde de så i minne da de begge ønsket å gjøre noe nytt, noe annet. De ønsket å konsentrere seg om Henrik Ibsen sammen med et publikum.” La dikteren selv komme tydeligere frem sammen med gjestene her i vår salong,” som Gudrun Waadeland sier. De hadde truffet Sam Besekow som drev med leseteater, og alle disse inntrykkene gjennom mange år var bakgrunnen for deres Salongteater. De ønsket et studio, et arbeidsrom hjemme hvor de kunne forme og formidle tekster av Henrik Ibsen på sin egen måte. De ville forske på Ibsens tekster, og fant ut



at det gamle tørkeloftet var et glimrende sted å spille teater i. Både loftet og teatersalen i etasjen under er innredet med stil og eleganse, og egner seg svært godt til disse forestillingene. Når de spiller John Gabriel Borkman og Byggmester Solness, brukes begge etasjene, og som publikum blir man veldig engasjert når et sceneskifte betyr at det er publikum som er i bevegelse, og at det ikke er nye kulisser som skaper sceneskiftet.

Forskjellene fra et vanlig teater er mange. For det første er det bare plass til 28 personer, og vi sitter tett sammen på husets stoler som er i forskjellige størrelser og fasonger. Skuespillerne leser også scenografien samtidig som de spiller stykket. Opplevelsen blir intens, nesten som man deltar litt selv, og til slutt får vi sitte sammen med skuespillerne og gå enda mer inn i stykket ut fra hva hver og en av oss opplevde.

Det er nettopp dette som er kjernen ved denne teaterformen, sier Gudrun Waadeland og Svein Erik Brodal. Det er denne intense litt elektriske spenningen som skaper den kommunikasjonen som oppstår umiddelbart når forestillingen er over. Begge skuespillerne sier at det gir dem en ekstra dimensjon og opplevelse som igjen skaper ny dybde og nærhet til stoffet. Akkurat slik de ønsket, ”å gå inn i teksten, og la dikteren komme tydeligere frem”.

Da de startet opp sitt salongteater, hadde de tenkt å begynne med Ibsens første skuespill ”Catilina” og spille seg gjennom alle. Men de fikk et råd av Sam Besekow at de burde begynne bakfra med å spille ”Når vi døde vågner”. I og med at de begge var så voksne som de var da de begynte med dette, kunne de også se tilbake på noe av sitt liv. Besekow mente også at de ville forstå Ibsens forfatter-skap bedre på den måten.



Tilskuerne utveksler inntrykk etter forestillingen. Alle foto: Harald Ulvestad.

Selv føler de at Ibsens siste stykke "Når vi døde vågner" er sammenfatningen av hele hans forfatterskap, "en slags dramatisk epilog" som Ibsen kalte stykket da han skrev det 71 år gammel.

På slutten av Riksteatertiden spilte Gudrun Waadeland "Fru Inger til Østråt" i 1978 i forbindelse med 150 års jubileet for Ibsens fødsel. Der kom hun i kontakt med departementsråd Caspar Stephansen som ønsket å utvikle kulturvirksomheten på Akershus. Det førte til at Stiftelsen for Akershus Festning for kunst og kultur ble dannet, etter invitasjon fra forsvarsminister Johan Jørgen Holst, og med Gudrun Waadeland som leder. "Forsvaret skal jo verne om menneskenes liv og livsutfoldelse, og fellesskapets skatter," mente forsvarsministeren.

I 1994 ble "Det blåser på Akershus" satt opp. Et vandrespill som går gjennom slottet, ledet av en guide, mens stykket spilles. I 1997 kom middelalderspillet "Margareta – et dronningliv". Så kom i rask rekkefølge 1998 "Akershusnetter" med Kong Christian IV og Hannibal Sehested, i 2000 "Kong Oscar den II og broderfolket", i 2001 "Sigurd Ibsen for Sverige og Norge, en reise med familien Ibsen", i 2003 "Deres Majesteter Kongen og Dronningen – Oscar og Sophie", og til slutt i 2005, "Kongsspillet 1905".

I tillegg til å sette opp disse forestillingene måtte Gudrun Waadeland skaffe tidsriktige drakter. Det ble flere turer til Paris for å finne stoff, og med god hjelp fra Tull Engø, pensjonert kostymesjef i NRK, ble de riktige stoffene funnet og kostymer laget.



Kulissene gav seg selv. Det var viktig "å spille med Akershus", bruke dekoren som den er, noen flottere kulisser finnes vel neppe.

Formålet med "Stiftelsen Akershus Festning for kunst og kultur", som ble etablert i 1989, var å trekke frem, og å virkeliggjøre viktige begivenheter i Akershus Festnings og Norges rikshistorie. I tillegg skulle det være med på å belyse forholdet mellom de nordiske lands historie og kultur.

En rask historisk oppfriskning før jeg går videre: Akershus slott og festning ble påbegynt av Håkon V, antar man, rundt 1300. Det ble videreutbygget av hans datter hertuginne Ingebjørg og hennes sønn Magnus Eriksson og avsluttet under Håkon VI, som residerte der sammen med sin dronning Margareta.

Gjennom sitt årelange virke i kultur og teaterliv har Gudrun Waadeland og Svein Erik Brodal truffet teatereliten i Europa. Blitt invitert med på kulturutvekslinger og vært på møter og seminarer som omhandler teater. De har kunnet lade sine batterier med inntrykk og inspirasjon fra kjente skuespillere og institusjoner som har gitt dem det kulturgodset de nå forvalter og formidler videre.

Særlig har opplevelser og samarbeide i de nordiske land stått dem nær. Gudrun Waadeland var president i Nordisk teaterråd fra 1982 til 1988. Hun kan ikke få sagt nok om hvor viktig det nordiske teatersamarbeidet er. Vi har mye felles kultur og historie, mye å lære av hverandre, og vi kan spille teater på vårt eget språk i de nordiske landene.

Alle disse inntrykk og opplevelser er det så de samler og prøver å formidle

videre. Teaterstykker tar jo opp samfunnsproblemer slik Ibsen selv i høy grad gjør det. Teater er som en slags muntlig fortelling. Stadig formidles den på nytt og på nytt, med nye tolkninger ettersom samfunnet utvikler seg. Det er historien, tradisjonen og samfunnsproblemer som er fundamentet bak et teaterstykke. Så er det opp til skuespillerne selv å tolke et stykke ut fra sin forståelse av forfatteren. Når jeg spør om ikke det er vanskelig å lære alle tekstene utenat, så får jeg høre at "nei, det er da det minste, det er å forstå den rollen man skal tolke, som er det virkelige arbeide".

For meg ser det ut som det er et livsverk de holder på med. Det gamle tørkeloftet som er blitt til Henrik Ibsens salong, er et flott "arbeidsrom og studio" for dem begge. Akershus er et rikshistorisk samlingssted, og den gode historiefølelsen kommer, naturlig nok, frem der, og er en ypperlig ramme rundt de personer og de hendelser som utspiller seg i de stykkene man har valgt å spille der.

Gudrun Waadeland er i dag leder for Stiftelsen "Akershus Festning for kunst og kultur", og Svein Erik Brodal er fremdeles ansatt ved Det Norske Teateret.

Jeg takker for meg. En opplevelse rikere er jeg blitt, og det gleder meg stort å finne to så kunnskapsrike og engasjerte mennesker som medlemmer i Historielaget.

ÅRSPROGRAM FOR 2006

1. Utgi fire medlemsblad i året.
2. Avholde fire medlemsmøter, inklusive den europeiske kulturminnedagen søndag 10. september. Temaet i år er felles for Island, Finland, Estland, Sverige og Norge: ”Steder for ankomst og avreise”.
3. Fortsatt fotografere gamle hus i bydelen som trues av nedrivning.
4. Fortsatt dataregistrere bilder, tegninger osv. i bydelen. Bygge opp en database fra bydelen, bl. a. ved å låne og skanne gamle bilder for bruk i medlemsbladet.
5. Fortsatt henge opp bilder og tegninger i glassmonteren i Vinderenhuset.
6. Foreta intervjuer med eldre i bydelen. Medlemmer som vil medvirke til dette, bes melde sin interesse til styret.
7. Fortsatt arbeide for å bevare husmannsplassen Hagan.
8. Vi har på vårt lager svært mange eksemplarer av Kulturkart over Bydel Vinderen. Vi tar sikte på å dele dem ut med medlemsbladet og skrive artikler om de stedene som er omtalt på kulturkartet.



Aftenpostens bydelsvåpen for Vestre Aker med tekst

Det er så mye man ikke vet om Vestre Aker. Vestre Aker bydel har flere kulturtilbud enn mange tror. Her finner du Det internasjonale Barnkunstmuseet og Emmanuel Vigeland-museet, hvor hovedtemaet er menneskets liv fra umfangelse til død - en hyllest til forplantningen. Så de som leter vil finne et rikt kulturliv for store og små i Vestre Aker.

REFERAT FRA ÅRSMØTET 2006

1. Til møteleder ble valgt Rolf Johnsen.
2. Til referent ble valgt Anita Kildal, til å underskrive protokollen ble valgt Caroline Munkebye Aarnes og Gunnar Sandsbraaten
3. Innkallingen og sakslisten ble godkjent.
4. Leder Finn Holden leste utdrag fra Årsmeldingen som deretter ble godkjent. VH har hatt én kasserer ut mai måned og to kasserere resten av året. Regnskapet ble derfor også presentert av leder. De to kassererne har delt arbeidet mellom seg. Harald Ulvestad har hatt ansvar for kontingentinnbetaling og Bjørn Christophersen for utbetalinger. Ulvestad redegjorde for den nye måten å registrere gaver og innbetalinger på. Den gamle ordningen med betaling av kontingent for flere år av gangen avvikles. Medlemskontingenten for ett år – NOK 100,- registreres på konto for medlemskontingenter. Beløp utover NOK 100,- på innbetalingsgiroen for medlemskontingenter føres på konto for gaver. I tillegg kommer eventuelle separate gaveinnbetalinger. Regnskapet for 2005 og budsjett for 2006 ble godkjent. Det ble ytret ønske om at regnskapet i fremtiden får en mer lesevennlig utforming.
5. Av innkomne saker til styret kan nevnes forslag om økning av kontingent. Dette som følge av ordlyden på kontingentgiroen om at Historielaget gjerne mottar pengegave for å muliggjøre et utvidet engasjementet. Leder Finn Holdens kommentar til dette var at det ikke er Historielagets intensjon å samle kapital, men at forslaget for øvrig blir tatt til etterretning, da det nå ser ut til at laget muligens skal engasjere seg i utforming av et nytt kulturminnekart for Bydel Vestre Aker. Dette vil utgjøre en ny utgiftspost. Et annet forslag gjaldt møtested for arrangementer og viktigheten av at disse ligger sentralt og med tilgjengelighet i forhold til offentlig kommunikasjon. Styret tar dette til etterretning. Begge saker var innsendt av Caroline Munkebye Aarnes.
6. Valgkomiteens formann Anne-Wenche Ore kunne – i overensstemmelse med vedtektene - berette at Finn Holden, Anita Kildal, Seyna Sønnichsen, Harald Ulvestad og Frank Ødegaard var på valg. Alle disse stilte på gjenvalg. Det var ingen andre forslag, og alle ble gjenvalgt. Finn Bendixen, Bjørn Christophersen og Lars Thue var ikke på valg og samtlige fortsetter. Det vil bli satt opp som sak senere at styrets leder velges særskilt.
7. Revisor Tore Holst ble gjenvalgt, og revisor Jon Erik Naalsund fortsetter. Valgkomiteen bestående av Wenche Undrum, Anne-Wenche Ore og Øyvind Gaukstad fortsetter.
8. Leder leste opp årsprogrammet. Fra salen ble det fremsatt forslag om at det fokuseres på å få bidragsytere fra generasjonen som vokste opp på 60 – 70 tallet, for å få disse engasjert i Historielagets arbeid. Det ble også reist spørsmål om hvor grensene for Historielaget egentlig går. Her var det bred enighet om at området helt til Kirkeveien må kunne anses å høre under VHs område. Ellers oppfordrer redaktøren alle om å tipse om intervjuobjekter og om fotografering av gamle hus/steder før de blir revet/forandret. I tillegg ønsket han historier fra VHs nedslagsfelt – om historiene synes aldri så små og ubetydelige.
9. Etter den formelle delen av møtet ble det servert kaffe/te og julekake. Deretter holdt professor Jan Elvind Myhre et interessant og lærerikt kåseri med tittelen **Bane – bydel – borgerskap**

Referent: *Anita Kildal*
Anita Kildal

Godkjent: *Caroline Munkebye Aarnes*
Caroline Munkebye Aarnes

Gunnar Sandsbraaten
Gunnar Sandsbraaten



*Styrebenken øverst. Fra venstre: Anita Kildal, Finn Holden, Lajla Heyerdahl, Frank Ødegaard, Bjørn Christophersen.
Under: Utsnitt av forsamlingen. Foto: Harald Ulvestad.*





BANE-BYDEL-BORGERSKAP

AV JAN EIVIND MYHRE

REFERAT VED FINN HOLDEN

Jan Eivind Myhre vokste opp på Frogner, men som barn hadde han daglig tatt trikken opp til Onkel Toms barnepark på Øvreseter. Nå hadde han tatt steget helt opp i bydelen og flyttet opp nær Vettakollen stasjon.

Professor Myhre tok utgangspunkt i Holmenkollbanen, nerven i bydelen. Holmenkollbanen skapte fra 1898 forstaden vest for byen, ikke omvendt. Tilsvarende hadde tidligere skjedd i USA, først kom jernbanen over kontinentet, så kom nybyggerne. Før Holmenkollbanen var begrepet Nordmarka oppfunnet og de store institusjonene på Holmenkollen bygd. Borgerskapet søkte opp til Holmenkollåsen før banen ble bygd.

Stasjonene på banen fikk navn etter gårder (Frøen, Gaustad, Vinderen og Ris), husmannsplasser (Slemdal og Gulleråsen) og naturen (Vettakollen, Skådalen og Holmenkollen). Navnene kunne være stygge eller pene og skapte sosiale assosiasjoner. Lysebu er for eksempel markedsført som et sted nær både Tryvann og Holmenkollen.

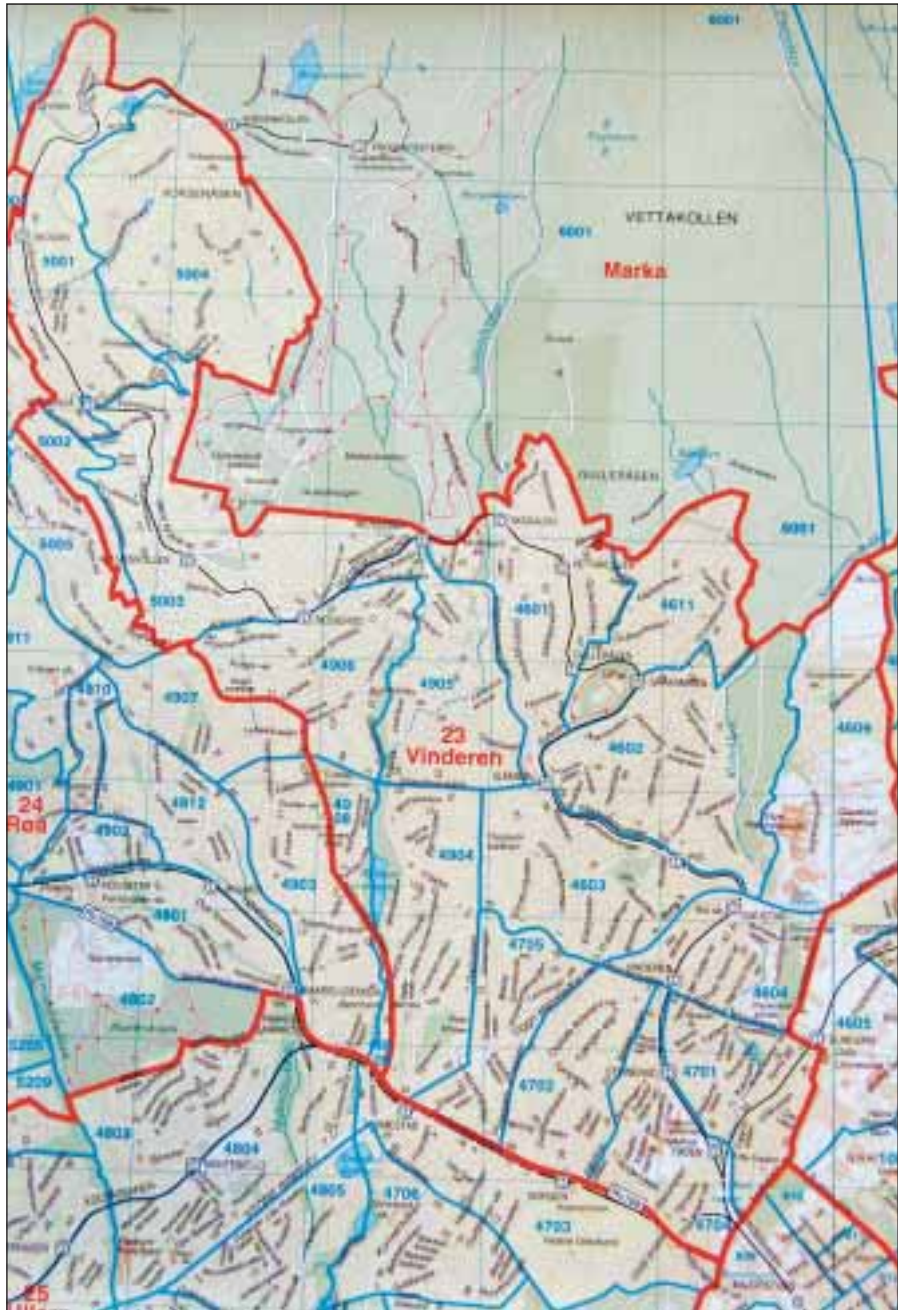
Før Holmenkollbanen ble bygd, var området blitt lansert som skisportens eldorado. Det første 50 km skirenn i verden gikk i 1888 to ganger i en løype mellom Vettakollen, Bogstadvannet og med matstasjon på Majorstuen. Senere reguleringsjef i Kristiania, Ernst Bjerk-

nes, deltok i skirenn og ga to år senere ut verdens første skikart. I 1892 ble hopprennet første gang arrangert i Holmenkollen i 1892.

Først deretter kom Holmenkollbanen, som solgte nesten 200 tomter langs banen med fortjeneste. Tomtene ble markedsført i positive ordlag: frisk luft, nær skogen, god plass til rommelige boliger. Tomtene ble både solgt til enkeltpersoner og til byggeselskaper som utparsellerte arealene videre. Infrastrukturen lå lenge etter, vei, vann og kloakk kom smått om senn. Kartene fra første del av 1900-tallet viser hussamlinger på landet: Vinderen, Slemdal, Holmenkollen, Sørkedalsveien.

Ved byveksten i Kristiania rundt 1900 fikk forstedene forskjellig karakter med klare sosiale skiller. Vinderenområdet ble en fortsettelse av Frognerstrøket, et pent, borgerlig strøk med høye priser. Selv om Holmenkollbanen tilbød formidling av kjøp av ferdighus fra Strømmen Trævarefabrik, benyttet få av tomtekjøperne seg av tilbudet. Nærheten til Nordmarka appellerte også i særlig grad til et naturbegeistret borgerskap. Det solide borgerskap dannet Foreningen til Skiidrettens Fremme og Den norske Turistforening, og begrepet "knickersadelen" ble skapt. Myhre mente at borgerskapet var grepet av langrenn i større grad enn av golf. Folk som går langrenn, har høyere sosial profil enn de som spiller golf.

En trofast forsamling fra årsmøtet fulgte med interesse Jan Eivind Myhres foredrag.





KJELL LUND - nyskapende boliger og kirker

AV FRANK ØDEGAARD

Sammen med Nils Slaatto drev Kjell Lund firmaet Lund og Slaatto som var et av landets mest betydningsfulle arkitektkontorer i siste halvdel av 1900-tallet. Mange vil nikke gjenkjennende til bygg som St. Halvards kirke og kloster på Enerhaugen, Chateau Neuf, Det Norske Veritas på Høvik og Norges Banks nybygg.

På en solrik dag med nysnø tidlig i februar går besøket til Voksenåsen, der vi vakkert plassert mellom furutrærne finner Lunds eget hus fra 1963. Det finnes som kjent mange gode og spennende eneboliger fra 60-tallet, men man ser umiddelbart at dette byggverket skiller seg markant ut. Man tror heller at

boligen er oppført ca 1970, med sine rå betongvegger og meget utradisjonelle vindusløsninger. Huset er omtalt og beskrevet en rekke ganger i løpet av de 42 årene som er gått siden det ble oppført. Men huset er såpass spesielt at selv en god beskrivelse med plantegninger og bilder ikke kan rettferdiggjøre det, det må faktisk oppleves ved å vandre rundt fra sone til sone- som er fint bundet sammen. Det er nærmest utrolig å tenke på at dette huset er 42 år gammelt, hvis man for eksempel skulle gå 42 år tilbake fra 1963, ville vi havne i 1921. Det finnes nok belegg for å si at dette huset fremstår som mer moderne på de fleste måter i dag enn de aller fleste boliger som er bygget på 1970-, 80- og 90-tallet i dette landet.



Boligen var da også svært nyskapende på mange områder da den ble oppført.

”Jeg hadde jo bygget en del boliger, bl.a. tre stykker på Høvik og Rostads bolig i Dr. Holms vei. Det var Slaatto som var hovedarkitekten her, men vi jobbet som regel sammen om prosjektene. Så jeg hadde lyst til å gjøre noe helt nytt,” forteller Lund. ”Konstruksjonen er slik at huset bæres av 16 stolper. Det er ikke limtrestolper, men en bekjent av meg oppe i Hallingdal valgte ut noen fine rettvekste trær. Terrenget er jo sterkt skrånende så det var en utfordring å tilpasse alt, svært nøyaktige beregninger måtte til helt fra starten. Utfresinger til vinduer med mer ble gjort på fabrikk så alt måtte stemme på millimeteren. Det var ganske spennende da vi skulle begynne å sette det sammen, men heldigvis – alt passet perfekt.”

”Et så komplisert bygg må vel ha medført en lang byggeperiode?”

”Nei, det tok ca. seks måneder fra vi startet til alt var ferdig. Jeg var så heldig å ha en svært dyktig tømremester fra Østfold, som jeg ble kjent med da jeg bygget noen hus der nede. En mann man kunne stole 100 prosent på.

Samtalen foregår i spisesonen som binder kjøkkenet sammen med stuen, som er en halv trapp opp. Ved siden av trappen er den karakteristiske peisen, som fortsatt må kunne sies å være ett av landets ”råeste ildsteder”. Ved siden av ”utsikten” fra bibliotek-hemsen ned til spisesonen og hovedsoverrommet med vinduer i alle fire himmelretninger, er det nok peisen man husker aller best fra huset. Pluss de mange små originale og svært praktiske luftelukene i massivt tre. Verdt å nevne er også innedørene som er unike; de er utført i massivt limtre.

Ved siden av betongen er det det ubehandlede treverket som karakteriserer huset innvendig.





”Det må være deilig å bo i et hus helt uten maling og vedlikehold?”

”Ja, det har ikke vært foretatt noe som helst innvendig av den slags, d.v.s. at gulvene hadde en oljet overflate, men de begynte å bli sjukskete så de ble lakkert for 10 år siden. Og så har vi lagt noen fliser over vasken i et toalettrom, det er også alt”.

Noe av det mest spesielle med huset er som nevnt bruken av rå betongoverflater, dette gjelder også innvendig. Lund forteller videre: ”Huset har tre betongkjerner; en kjerne for fyring – opprinnelig inneholdt den også parafin-fyring i bunn og så er det selve ildstedet. Videre er det en kjerne for bad, opprinnelig var det badstue på toppplanet ved siden av hovedsoverrommet – men siden vi fikk mange barn, ble det behov for to bad slik at vi måtte sløyfe badstuen. Den tredje kjernen er kjøkkenet med egen liten

trapp ned til bl.a. matbod og utvendig vedbod.”

”Huset har mange plan, hvor mange er det egentlig?”

”Huset består av tre hovedplan; et plan for inngangsparti og barnerom med mer, et plan for kjøkken og spisesone og et plan for stue. I tillegg kommer det flere, bl.a. hems for bibliotek og musikk, syrom – hems, og kjeller.”

”Det virker som om huset er særdeles godt gjennomtenkt, det ligger vel ekstra mye planleggingsarbeid bak?”

”Man må alltid foreta en grundig analyse ned til hver minste detalj. Det er en sammensatt prosess, en tese vurderes for deretter å fremsette en antitese, tesens motstykke bringer inn synspunkter, til slutt finner man frem til den endelige syntesen.”

”Er du enig hvis jeg sier at du er en filosofisk arkitekt?”



”Vel, både filosofiske og psykologiske betraktninger er sentrale for å finne noe som har objektiv gyldighet. Det hele kan man si er en dypt krevende analytisk prosess. Mye av det samme gjelder innenfor yringsområder som for eksempel billedkunst eller skrivekunst. Men man må også gjøre noe av det man virkelig har lyst til. Jeg vil også si at jo mer man vet, jo mer beskjeden blir man, jeg tenker på alle de store begavelser som har levet.”

”Kan du nevne noen arkitekter som du ble inspirert av som ung?”

”Etter ferdige studier bodde jeg i Finland i en periode og var heldig å kunne studere Alvar Alto. Men jeg vil si at det er avgjørende at man ikke kopierer, men at man foretar en målrettet fortolkning av selve stedet der man skal bygge. Sigurd Lewerentz i Sverige synes jeg også tegnet mye som er meget godt, fremfor alt hans kirkebygg som Markuskyrkan i Bjørkhagen sydøst for sentrum i Stockholm og Peterskyrkan på Klippan i Skåne.”

”Kirker ja, det er vel som kirkearkitekt mange først og fremst husker deg, jeg tenker naturligvis på St. Halvard kirke og kloster, men er det andre kirkebygg du vil nevne?”

”Først og fremst den katolske kirken i Lillestrøm. Romansk arkitektur er den arkitektur jeg anser som den beste til sakrale rom. Man kan si at i Lillestrøm, i motsetning til på Enerhaugen, har jeg tatt utgangspunkt i den romanske stil og videreført denne. Hvis du tenker deg en romansk bue, så ligger stenene slik at de støtter hverandre opp, toppstenen holder det hele sammen. Men på Lillestrøm gjorde jeg det slik at vi sløyfet toppstenen

og lavet et lysinnfall i stedet. Jeg vil også nevne Karmelitt-klosteret for nonner i Tromsø, og glasskatedralen over domkirkeruinen på Hamar.”

Fascinerende, jeg har fått en virkelig god grunn til å reise til Lillestrøm.

Guttemusikken

Det er vel sånn for de fleste at det er kjente og kjære melodier som man ”alltid” har kjent, men som man ikke aner hvem som har komponert. Slik var det for meg inntil nylig med ”Her kommer guttemusikken”.

”Musikk og særlig viser har vært en viktig del av ditt liv, hvordan begynte det?”

”Jeg vokste opp i Lillehammer i en familie der musikk og sang sto sentralt. Viser begynte jeg med tidlig, fra jeg var en 14-15 år. Visens venner ble etablert senhøstes 1943 av 8-10 entusiaster. Jeg



kom med etter endte studier i Trondheim i 50-årene og var formann i 3 år. Visens venner eksisterte samtidig også i Stockholm, Uddevalla, Helsinki, og København. Vi hadde jubileumsfeiring hvert 5 år på rundgang. Det var virkelig en fin tid”

”Jeg regner med at du har truffet mange av de store svenske visekunstnere, er det noen du vil nevne spesielt?”

”Ja, det må bli Olle Adolfson, som jeg hørte første gang da han var 15 år. Men det er naturligvis mange andre som absolutt fortjener å bli nevnt, for eksempel Ulf Peder Olrog.”

”Det er jo flere arkitekter som også har vært sentrale i visemiljøet, bl.a. Jens Selmer, er det andre du vil nevne?”

”Ja, både Bernt Andreas Moe, Odd Brochmann, tidligere byplansjef Erik Rolfsen og Bernt Heiberg.”

”Du har jo også vært barnetime-

onkel, Kan du fortelle litt om tiden i Barnetimen?”

”Det startet med at jeg ble spurt om å synge viser i Marie Takvams barnetimer, bla. sang jeg viser av Inger Hagerup, dette var i lørdagsbarnetimen om ettermiddagen. Men i 1958 spurte Helge Sverre Nesheim om jeg ville lave barnetimer selv. Det ble til sammen 4 uker à 5 dager om morgenen kl 08.40 fra januar til påske. Jeg lavet ca 15 viser, både tekst og melodi, til disse 20 sendingene.”

”Kan du nevne noen av dine viser i tillegg til ”Guttemusikken?”

”Ja, bl.a. ”Morn, morn, morn” og ”Vi er to små fine damer”.

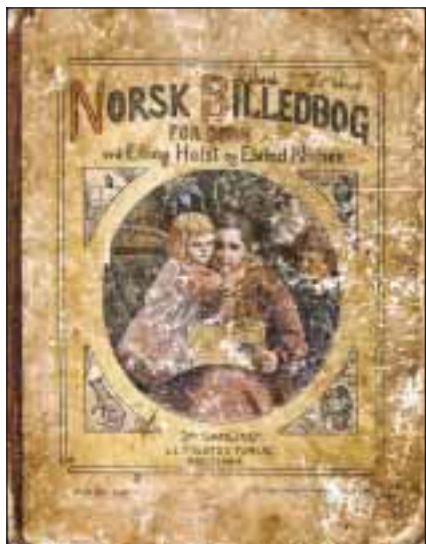
Kjell Lund har fortsatt nok å gjøre, selv om han trakk seg ut av Lund og Slaatto for to år siden. Nå venter arbeidsrommet, og jeg tar farvel med et fascinerende menneske og et fascinerende byggverk.



Kjell Lunds hus i skogen, Nils Colletts Vogts vei 17. Alle foto: Frank Ødegaard.

FEBERBOKA

AV HARALD ULVESTAD



Det var ikke særlig mye litteratur for små barn i riktig gamle dager, for eksempel i tidsrommet 1880 til 1900. I skolen ble bøker gjort tilgjengelig, og Nordahl Rolfsens lesebøker, både på riksmål og landsmål, har preget flere generasjoner nordmenn og gitt oss en felles litterær arv som fortsatt sitter som spikret. Det var stolte fortellinger om heltemot, småstubber om dyr og mennesker, men også om livets alvor. Hvem har ikke følt vemod og endog tatt til tårene når vi leste om "Lenda fra Land" og Per Sivles fortelling om hunden Hall i "Berre ein hund"?

Imidlertid, det fantes for småbarn enkelte bøker som nok fikk en viss utbredelse. Kanskje den første var den som Elling Holst og Eivind Nielsen laget

i 1888, "Norsk Billedbog for Børn". Iallfall skriver Elling Holst i forordet til boken: "Jeg havde en sterk følelse af, at vi manglede en norsk billedbog for børn, og i trangen til en saadan bog for min egen lille gut gav jeg mig tilslut til selv at tegne billeder især til en del av de remser og reggler, som jeg som smaagut havde hørt af min far. Nogle venner, blant dem enkelte af vore kunstnere, som fik se mine udkast, trodde i dem at finde en mer barnslig og umiddelbar opfatning end ellers i lignende illustrationer. Ogsaa valget af tekster vandt bifald". Han skriver videre at boken skulle være "præget at vore regglers godslige og barnslige lune og ved sin kunstneriske udførelse kunne styrke og nære barnets skjønnhets-sands". Han uttrykker selv stor takknemlighet for at figurmaler Eivind Nielsen kunne påta seg arbeidet med å illustrere boken.

Når det gjelder språket, har imidlertid Elling Holst hatt problemer: "hva den i enkelte af regglene brukte sprogtone angaar, kunne jeg ikke nenne at udsætte denne barnekammerets troskyldighed, som gir dem deres værd, for at profaneres ved en fremmed, knotende udtale. Jeg har bestæbt mig for at give dem saa nøie som mulig i den form, hvori de engang har frydet mig selv". "Naar tonen i nogen af regglene nærmer sig mer til dialekt, i andre mer til skriftsproget, er ogsaa her grunden, at jeg selv har lært dem saa". Og han avslutter sitt lange forord med følgende "Hermed være bogen paa det beste anbefalet baade smaa og store".



Og dermed fikk norske barn tilgang på nærmest evigvarende skatter, og som vi alle kjenner fra vår egen barndom: "Ride, ride ranke, hesten heter Planke", "Ride, ride ranke til møllerens hus", "Bake kake søte", "Ro, ro til fiskeskjær", "Sko blakken, sko blakken", "Skjære, skjære havre", "Per spellmann", Blåmann, Blåmann, bukken min", "Godnatt, Godnatt, kryp under ditt dekken", "Kom bukken til gutten, kom kalven til mor"

Mange av illustrasjonene var i farger, og det fulgte med anvisninger om hvordan en del av reglene kunne lekes, samt melodier til noen.

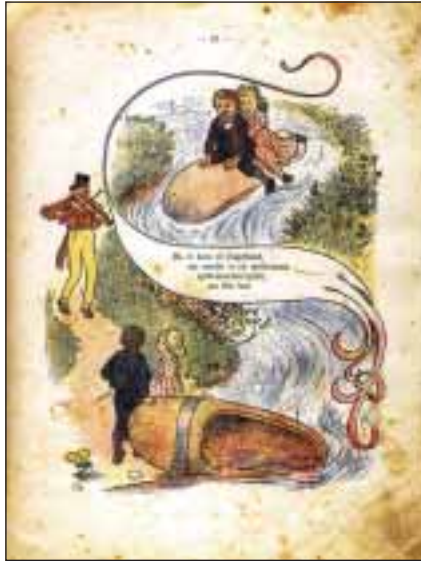
Boken av Elling Holst fikk en oppfølger i 1901 med nye regler og rim, og med den samme eminente tegner. Og det var denne utgaven som i en familie fikk betegnelsen "Feberboka". Boken ble innkjøpt i 1903 og fulgte både barn, barnebarn og oldebarn. Den ble oppfattet som en kostelig skatt, og ble kun tatt frem når barna var syke og trengte trøst og å få noe annet å tenke på. Boken eksisterer

den dag i dag, godt slitt, men forunderlig nok nærer flere generasjoner varme følelser for den tross det uvanlige bruk. Og alle barn i alle generasjoner har vært syke nok til å kunne alle rimene og reglene utenat, med melodiene og med alle tegningene trygt bevart i barndomsminnet.

Fellesskapstanken er sterk i det norske samfunn. Våre salmer og sangskatt for øvrig er noe av det som binder oss sammen. Og jeg våger påstanden om at Elling Holst og Eivind Nielsen "Norsk Billedbog for Børn" har vært en viktig del av vår kulturarv. Men i dag?



Elling Holst var forfatteren av "Norsk Billedbog for Børn", og Eivind Nielsen var tegneren. Boken kostet en krone og 50 øre.



GRIMELUNDSVEIEN 7 UNDER KRIGEN

AV MARIAM SCHJØDT

Vi var en familie på seks i Grimelundsveien 7 under krigen: mine foreldre og fire barn (en sønn og tre døtre). Min bror flyktet alt i 1941 for å komme til flyvåpnet i England - mine foreldre måtte flykte i all hast i april 1942. Så ble mine to søstre arrestert og satt i fengsel noen uker. I slutten av mai 1942 flyktet så vi tre søstre, som da var 20, 18 og 13 år gamle. Det var i siste øyeblikk, for dagen etter kom tyskerne for å arrestere mine søstre på ny, og det er fare for at de da ikke hadde sluppet ut så fort. Men vi kom oss trygt til Sverige.

Så til huset: Det ble stående ubebodd en stund - det lå jo litt avsides, og var kanskje ikke "herskapelig" nok for tyske

offiserer eller andre pamper.

Etter hvert ble huset totalt ribbet for innbo og annet. Så vidt vi har forstått, ble det fordelt til tyskere og nazister - vi fant i hvert fall en av våre lamper igjen i kommandantboligen på Grini, ellers fant vi nesten ingenting igjen.

Etter hvert ble huset brukt som oppholdssted for norske frontsoldater på permisjon fra Østfronten - noe som ikke var så hyggelig for naboene. Det hendte at soldater var så fulle at de løp rundt i haven og skjøt. Inne i selve huset gjorde de også som de ville, vi fant mange kulehull i veggene. Dessuten rev de ned alle skap m.m. - muligens brukte de dem som ved.

Det så i det hele tatt forferdelig ut da





vi kom hjem våren 1945. Da bodde det en 20-årig tysk pike der med tre små barn. Hun brukte ett av rommene - det som senere ble mitt værelse - der hadde hun komfyr og det hun trengte, Stakkars pike - hun var gift med en norsk frontsoldat - jeg vet ikke ha som skjedde med ham - men jeg husker hun sa at hun hadde aldri hatt det så godt i sitt liv før. Vi kunne jo ikke flytte inn eller begynne med oppussing før hun hadde fått et sted å bo.

Vel - ut på høsten flyttet vi inn i et temmelig tomt hus, de aller mest nødvendige ting hadde vi fått som erstatning,

og ellers var det veldig snille mennesker som lånte oss møbler og til og med malerier for å ha noe på veggene. Det tok noen år før vi var nokså i orden, jeg husker faktisk at vi hadde en snekker gående hos i et par år.

Vi mistet altså alt - men jeg hørte aldri at mine foreldre med et eneste ord beklaget seg over dette - vi hadde alle kommet levende gjennom krigen (også min bror, som ble jagerflyger, og var med på mange tokt).



Grimelundsveien 7, rett overfor Emanuel Vigeland-museet. Huset ble bygd i sveitserstil i 1899 uten innlagt vann og strøm. Foto: Finn Holden.



En livsfrisk dame på 100 ½ år forteller om livet på Vinderen

AV LAJLA HEYERDAHL

Jeg hadde avtale med fru Ellen Ihlen at jeg skulle komme og intervjuer henne i hennes hjem i Løkkalia der hun bor alene og steller seg selv. Noen dager før ringer hun på min telefonsvarer og ber meg ta kontakt. Jeg ringer og får vite at møtet må flyttes fordi hun skal ha gjester!

På dagen for intervjuet blir jeg møtt i døren av en pen og velstelt eldre dame som blidt ønsker meg velkommen. Hun er sprek, og utseendet er i slutten av 80-årene. Vi setter oss ned i den hyggelige stuen, og praten går livlig. Hun forteller at hun dessverre ikke kjører bil lenger.

Den kvittet hun seg med i fjor sommer, ikke fordi barna sa det var uforsvarlig, men fordi hun mente selv at det ikke lenger var lurt å kjøre i hennes høye alder. Frem til da kjørte hun bil hver dag og besøkte sin mann som de siste fire årene har bodd på Vinderen bo- og behandlingssenter. Han er bare 105 år! Uten bil blir alt vanskeligere, og hun får ikke besøkt ham så ofte hun ønsker.

Jeg spør litt om barndommen, og Ellen Ihlen forteller at hun som liten bodde i Niels Juels gate. Den gang var det ingen biler, bare hest og vogn som slamret i gatene. De var tre småpiker i familien som ble passet av en dadda. En





En av de tidlige åpne vognene på Holmenkollbanen.

dag da de skulle ut og handle, smatt Ellen Gording som hun het som barn, ut i gaten der hun ble overkjørt av en ølvogn med to digre hester. Hjulet kjørte over henne, og hoven til hesten traff ansiktet. Hun ble stygt skadet og lå lenge på sykehus. Etter dette ønsket moren å flytte ut av byen der det var tryggere for barn å vokse opp. Stedet ble Engerjordet som var en stasjon mellom Slemdal og Ris.

På Engerjordet var det et eldorado for barn med store hus og hager, og mødrene var alltid hjemme. Ris kirke var ikke bygget, og der menighetshuset ligger i dag, var det en spennende dam som var fin til skøytebane om vinteren. Det var åpen mark langt nedover mot Vinderen. I tillegg til hushjelp hadde familien kokke. Jeg lurte på om barna hadde noen plikter, og det kunne hun

ikke huske, bare at de måtte holde værelsene sine i orden. Storvasken gikk for seg i kjelleren med stor bryggepanne og en maskin som vred tøyet. Var det ikke tørkevær ute, måtte storvasken bæres fra kjeller til loft der den ble hengt på snoren.

Holmenkollbanen gikk rett bak huset. Trikkene var små, og bakerst var det en plattform der man kunne stå hvis en ønsket frisk luft. Trikkeførerene kjente alle passasjerer og visste hvor de skulle av. Det var mulig å stige av og på midt mellom stasjonene. Da senket føreren farten, og passasjerer hoppet av eller på i fart. Riktig praktisk.

Familien var sporty, og løypene lå rett utenfor døren. De som kom først, brøytet løype langt inn i Nordmarken som hun sa. Fru Ihlen begynte på Slemdal skole





Haakon den godes vei 16. Ukjent fotograf.

og husker overlærer Scheel som en snill lærerinne som alle likte. Disiplinære problemer fantes ikke. I noen år gikk hun på Halling skole i Josefines gate og tok trikken til Majorstuen. Jeg mente det var lang skolevei for en liten pike, men det var det slett ikke. De var vant til å gå til det meste.

Ingen hadde radio på den tiden, men aviser gjorde at de holdt seg orientert om hva som skjedde ute i verden. Det begrenset seg til Europa. Områder lenger vekk levde sitt eget liv.

På Vinderen lå butikkene der en kunne kjøpe det nødvendigste. Vinderen Conditori solgte allerede den gang små kremmerhus med kakesmuler. Fru Ihlen husker at de sto utenfor og fikk posen gjennom vinduet i kjelleren der bakeriet lå. I kon-

ditorigården lå ”snellebutikken”, som var drevet av to gamle damer som solgte nåler og sysaker, samt litt manufaktur. Ved siden av lå melkebutikken der en kjøpte melk og fløte i spann. Bak disken sto to damer som var snille og hjelpsomme.

På den tiden hadde folk omsorg og tid for hverandre. En sliten mor i strøket som hadde det vanskelig, var ofte på besøk på bakrommet i melkebutikken. Der fikk hun noen trøstens ord og en kopp kaffe. Det var mange oppover langs Holmenkollbanen som hadde det vanskelig. De familiene som hadde det vanskelig, ble registrert og hjulpet av familier som hadde anledning til det. Familien Gording hadde tre familier som de hjalp. Bl.a. en familie som bodde i en hytte i skogen med 16 barn. Fru Ihlen





forteller at hun og hennes søsken kjørte på spark med mat til dem. Ved juletider laget de presanger og dro inn i skogen med både mat og gaver. Det var alltid litt skummelt, husker hun, men det måtte gjøres. Uteliggere var det også mange av. De så farlige ut, men var fredelige karer.

Jeg spør om piker ble oppfordret til å ta utdanning og fikk til svar at kvinner skulle gifte seg og føde barn. Ellen ville gjerne bli sykepleier, men faren, som var lege, frarådet det fordi han hadde sett hvordan sykepleierne måtte slite med lange dager og stenhård disiplin. Likevel leste hun en tid til sykepleier og ble senere Mensendieckgymnast. I begynnelsen jobbet hun som sykepleierske på sykehus, helt uten lønn. På Diakonhjemmet var det stor bruk for hjelp med polio-rammete, og Ellen jobbet der uten fast ansettelse.

Da hun ble enke som 30 åring med to små barn, var det ikke enkelt. Heldigvis hadde hun sin utdanning og foreldre som støttet. Jeg spurte hva den hyppigste dødsårsaken var da hun var ung. Det var tuberkulose. Penicillin var ikke oppfunnet på den tiden.

Senere arbeidet fru Ihlen på legevakten der det var mye fælt å se. Forslåtte og hardt skadde pasienter fra lavere klassesamfunn. Noen måtte til avlusning før de kunne behandles. Avlusningsrommet var i et lite hus nede ved broen over Akerselven. Fru Ihlen ser tilbake på tiden ved Legevakten med stor glede der hun lærte mye. Kvinner som fødte barn i 1930-årene, ble kommandert til sengs i 14 dager. De ble snørt over magen og hoftene for at baken ikke skulle bli større. Man var faktisk rekonvalesent i flere

uker. De som hadde jobb, måtte tilbake dit uten å få permisjon.

Det første huset hun bodde i som gift, lå i Haakon den godes vei 16. Huset er nå revet og erstattet med omsorgsboliger. Senere flyttet familien til Holmenveien 4. Det var trygt og godt å bo på Vinderen, og med alle spesialbutikkene var det ikke nødvendig å dra til byen. Alle kjente alle og var på nikk. Kolonialbutikken Vinderen Spesial, som solgte smør og ost i løs vekt, var en populær forretning der man kunne skrive som det het, og betale senere. Men fru Ihlen klaget til sjefen over griseri bak disken. Papir lå slengt på gulvet, og personalet dro ut skuffene med mel og sukker og brukte dem til å stå på når de skulle hente noe i hyllene over. Fru Ihlen påpekte dette til sjefen, og det ble litt bedre. Men hun kjøpte sukker og mel andre steder.

Etter to timers hyggelig prat er jeg redd for at intervjuobjektet er trett, men det var hun slett ikke. Jeg spør om hun er glad i livet. Jeg har det så godt som det går an, selv om det ene benet ikke er helt godt, sier hun. Synet er svekket og hørselen litt redusert, men hun leser aviser og holder seg orientert. Lydbøker er hyggelig, og hun kjøper nye på postordre. En flott gammel dame som ble født i 1905 og med imponerende hukommelse. Hun er sprek, og når jeg spør om oppskriften, sier hun at hun har drevet sport hele livet, spilt golf i 70 år og å gjøre mensendieckøvelser hver dag er hemmeligheten.

Etter at jeg besøkte Ellen (Lilleba) Ihlen, døde hennes mann Alf Ihlen den 6. april i en alder av 105 ½ år.



Engerjordet stasjon, rett overfor Heyerdahls vei. Postkort utlånt av Ivar Ulvestad.

OPPVEKST PÅ RIS

Intervju med Hans Arisholm – del 1

AV FINN HOLDEN

Hans Arisholm flyttet opp til Risområdet i 1924, da han var åtte år. Foreldrene hadde kjøpt Slemdalsveien 111, som var bygd for dr. Langberg i 1897. Dette var ett av ferdighusene fra Strømmen Trævarefabrik, som Holmenkollbanen hadde tilbudt de som kjøpte tomt langs banen. Dette er ett av de få ferdighusene som gjenstår langs Holmenkollbanen. Det ligger på en høyde helt ut til Slemdalsveien, lett synlig fra veien nord for Jegerveien på høyre side når en går, sykler eller biler mot Slemdal.

Huset "Granlia" ble brannforsikret 18. juni 1897 som en våningsbygning med loftsetasje med uthus med "privet" og

ingen nabohus innenfor 50 meter. En faktor skiller huset fra de fleste andre i strøket på samme tid: i begge etasjer var det innlagt vannledning med kraner og vasker med avløpsrør. Men elektrisitet var ikke innlagt, det var felles for hele strøket.

I 1924 kjøpte så familien Arisholm huset. Hans Arisholm sier at ungene kunne leke på Slemdalsveien, for trafikken var så liten. Kom det biler, kunne de høre på støyen, før de så bilen, hvilken bil dette var. Om vinteren gikk de på skøyter på dammen der Ris menighetshus nå ligger. Da gikk det fort å komme til Vinderen skole i full fart på spark på veien mellom gårdene Ris og Vinderen.



*Ferdighus fra Strømmens
Trævarefabrik, bygd i 1897.
Verandaen i annen etasje med flott
utsikt over Oslofjorden er opprinnelig.
Ellers er det tilbygg. Huset var
opprinnelig Slemdalsveien 111, i dag
nummer 113.*

*Inngangspartiet er inspirert av gresk
tempel.*

Begge foto: Finn Holden.





OKKUPERTE HUS I BERNHARD HERRES VEI

AV MADS ALMAAS

Tyskerne og nazistene hadde en forkjærlighet for Bernhard Herres vei under krigen. Tyskerne beslagla og flyttet inn i familien Levins hus, og statspolitiet flyttet inn i professor Frede Castbergs hus. Vi fikk en dag et ubehagelig møte med statspolitiet i Castbergs hus.

En tidlig sommerdag i 1944 skulle jeg på fisketur med en venn til Triungsvann NV for Bogstadvannet. Min venn hadde fått med seg en stor hvetekake bakt av moren med hvitt mel, som var strengt rasjonert på den tiden. I krysset Bernhard Herres vei-Holmenkollveien ble vi stoppet av statspolitifolk. De undersøkte sekkene våre og fant hvetekaken meget mistenkelig. Dessuten hadde jeg både kart og Silva-kompass og visste akkurat hvor vi skulle hen. Statspolitiet sa at de var der for å beskytte oss og familiene våre og skjøt noen revolverskudd i luften for å understreke alvorret.

Mens vi fisket i Triungsvannet, hørte vi noen i skogen som ikke ga seg til kjenne. Vi antok at dette var statspolitifolk som var sendt etter oss i håp om å pågripe noen av ”gutta på skauen” som de trodde vi skulle møte.

Har noen av leserne noe å fortelle om de okkuperte husene i Bernhard Herres vei?

JEGERVEIEN 15

AV JAN HØEG

Bruken av Jegerveien 15 under krigen har det vært vanskelig å finne ut av. Det ser ut til at den store boligen fra 1912 et stykke ut i krigen ble solgt på det åpne markedet av eieren, lege Lindegård. Naboene var meget forbitret over at en nazistisk kvinneorganisasjon fikk kjøpe huset. De mente at huset ble brukt som trenings- og møtelokale for unge piker. Men som en nevnte for meg, det var jo ikke den slags piker vi var mest sammen med.

Det er alt vi vet, kan noen hjelpe oss?

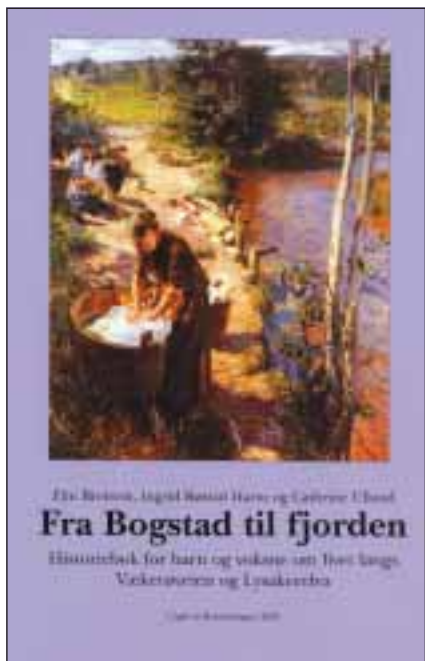
Kilde: Margit Elsebil Kiil
Hjertrud Aasnæs

Ved en feil sto Jegerveien 17 i forrige medlemsblad dessverre omtalt som nr. 15



FRA BOGSTAD TIL FJORDEN

AV FINN HOLDEN



Tre lærere fra skoler ved Lysakerelva, Elin Breirem, Ingrid Røstad Harto og Cathrine Ulland, har laget en bok om lokalhistorien til lokalmiljøet rundt skolene. Hensikten er å skrive slik at elever fra ti år og oppover kan lese og bruke boka for å lære både historien og geografien til området.

Det er blitt en lekker bok med masser av bilder, lettlest tekst, en tidstavle fra 1500-tallet til i dag og et slektstre for slekten fra Morten Lauritzen Ugle over Morten Leuch, Peder Anker og Herman Wedel Jarlsberg til Carl Otto Løvenskiold i dag. Men omtalen av Bogstad gård

begynner med Peder Anker. Jeg savner en skildring av Leuch-familien, madam Leuchs skog og veksten i Nordmarksgodset. Det er ikke så enkelt som å skrive ”Peder Anker kjøpte mye skog i Sørkedalen og Nordmarka”.

Lærerne forteller om tømmerfløtingen og industrien langs Lysakerelva, om livet på storgårdene ved elva, Voksen, Ullern, Øraker, Vækerø og Sollerud, om krigstiden og om kommunikasjonene i Oslo vest.

Tidligere har Sigrun Nygaard Moriggi laget en lokalhistorie om Sørkedalen for elevene ved Sørkedalen skole. Nå har elevene på skolene langs Lysakerelva, på Bogstad, Lysejordet, Lilleaker og Bestum skole, fått sin lokalhistorie. Vi får inderlig håpe at lærere eller lokalhistorikere i andre områder av byen gjør en tilsvarende jobb. Dette er viktig for å vinne nye generasjoner for en glede og interesse for nærmiljøet sitt.

Boka er til salgs i bokhandlene på Vinderen og Røa og ved henvendelse til forleggeren, Nils Carl Aspenberg.



TØRTBERG

AV TRYGVE HIRSCH

Ifølge Oslo byleksikon er Tørtberg i Oslo vest opprinnelig en husmannsplass under Frogner gård og Store Frøen gård, like ved der Monolitten ble reist. Vi som har vokst opp i strøket, kjenner imidlertid også til et annet Tørtberg, nord for Friggbanen ved Chateau Neuf, i nord avgrenset av Universitetet i Oslo, i øst av NRK, i vest av Apalveien og i sør av Suhms gate. Her hadde vi vår barndoms løkke i femti- og tidlig i sekstiårene, her grov vi jordhytter, og om kvelden tente vi bål og grillet poteter som vi hadde knertet fra en av løkkas potetåkrer.

Men høydepunktet i vår gjøren og laten på Tørtberg opplevde vi hver vår, da vi tente på det lange, tørre gresset, helst på en dag da vinden rusket skikkelig i trærne omkring. Resultatet var hvert år det samme: Noen ringte politiet, og like etter ble idyllen i det rolige villastrøket brutt av hylende sirener, og med ett var både brannvesenet og politiet på pletten. Hvis vi ikke hadde rukket å stikke av, ble navnene våre, eller det vi oppga som navnene våre, nitidig nedskrevet av en eller annen politibetjent. Men vi var jo heldigvis godt under den kriminelle lavalder.

Hvert år var det stort sankthansbål på øvre Tørtberg, vanligvis med en utstoppet heks på toppen. Vår guttegjeng på Tørtberg hadde vel knapt hørt noe om de groteske hekseprosessene på seksten- og syttenhundretallet på den tiden, derfor syntes vi bare at den

utstoppede heksa var et morsomt innslag i feiringen.

En viktig beskjeftigelse på Tørtberg var fysiske tevlinger av ymse slag. Her sparket vi fotball i timevis etter skoletid og i helgene, her "vippet vi pinne", "kuppet land" og ruste i vill fart utfor bakkehellingene på sykkel for å se hvem som hoppet lengst. Rett som det var, måtte noen på legevakten og lappes sammen.

I de første etterkrigsårene var øvre Tørtberg tilholdssted for en av de mest markante byoriginalene på den tiden, nemlig den legendariske "Sopp-Morten". I sin tid var han nesten like kjent som "Luse-Frans" og "Homannsbyens dronning". "Sopp-Morten" bodde i et plankeskur inni buskaset på øvre Tørtberg. For å holde varmen på kjølige kvelder og netter lokket han til seg stedets hunder (dette var lenge før båndtvangens tid), deriblant vår egen irske setter, som brødrene mine og jeg hadde døpt Pei (sannsynligvis en kortform av "Peik", inspirert av Barbra Rings barnebok av samme navn).

En gang "Sopp-Morten" satt foran Majorstuhuset og tigget, fikk min mor plutselig øye på hunden vår, som satt der solidarisk ved sin venns side, med to store bedende øyne. Pei enset ikke sin matmor overhodet, og min mor gikk diskret forbi.

På øvre Tørtbergs høyeste punkt eksisterte i femtiårene en barnehage, som ble drevet med myndig hånd av den såkalte "tante" Bergljot. Hun var en

mørkhåret, lett falmet skjønnhet, som holdt streng kustus på barna, blant annet min yngste bror, som hadde stor respekt for den selvsamme parktanta.

I dag er øvre Tørtberg et velregulert og strøkent parkområde i tilknytning i UiO, uten spor av fordums potetåkrer, jordhytter og hardstampede fotballbane. Når jeg en sjelden gang er på de kanter, tenker jeg med vemod tilbake på ”Sopp-Morten”, tante Bergljot og alle de fine stundene jeg og mine venner og brødre tilbrakte på ”Tørtten” i oppveksten.

Tørtberg i dag med informasjonstavlen om Universitetet i Oslo, Blindern Campus. Fysisk institutt i bakgrunnen.

Foto: Fimm Holden.





Fra Blankvannsbråten.

To postkort fra 1904, gjengitt med tillatelse av Abels Kunstforlag. Det øveste av Gamlestua på Blankvannsbråten. Det nederste av Ullevålsseter. Begge bildene ble mislykket i forrige medlemsblad fordi de hadde for høy oppløsning.



Ullevålsseter.

